

Nieuwsbrief NZG

4(3)

Nederlandse Zeevogelgroep
Dutch Seabird Group

ISSN: 1566-6778

Texel, Februari 2003



redactie Nieuwsbrief NZG: Mardik F. Leopold
p/a ALTERRA-DLO, Postbus 167, 1790 AD Den Burg, Texel
e-mail m.f.leopold@alterra.wag-ur.nl

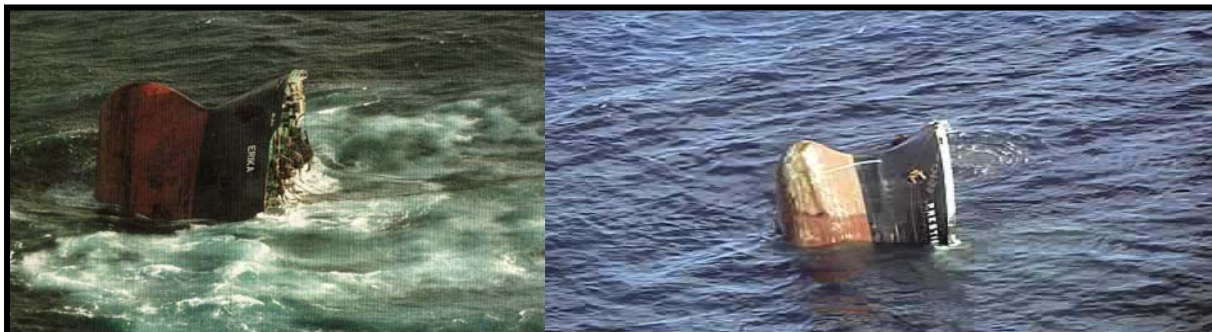
Guido O. Keijl, Brederodestraat 16A
1901 HW Bakkum, e-mail guido@hetnet.nl

secretariaat NZG: De Houtmanstraat 46
1792 BC Oudeschild, Texel, e-mail ned.zeevogelgroep@planet.nl

De winter van de olierampen: smurrie van Spanje tot Schier

De Nederlandse Zeevogelgroep heeft een zeer actieve werkgroep, het Nederlands Stookolieslachtoffer Onderzoek (NZG/NSO) en olierampen zijn we zo onderdehand wel gewend. Deze winter is echter uitzonderlijk en zelfs voor de meest geharde lijkenrapers is 2002/3 een rampjaar. Het begon met de Prestige in Galicië. Tamelijk ver van ons bed, of toch niet? De Prestige is vanuit de Oostzee door de Noordzee, dus langs de Nederlandse kust, richting Spanje gevaren, en het zijn wel 'onze' vogels die daar massaal omkwamen (en nog steeds omkomen): veel papegaaiduikers (vooral adulten), veel alken (meest eerste-winter vogels) en jan-van-genten (allerlei leeftijden). Er komen natuurlijk ook veel autochtone vogels om, vooral kuifaalscholvers (en aalscholvers) en de Iberische (ondersoort van de) zeekoet. Deze laatste kunnen we mogelijk schrappen van de wereldbiodiversiteitslijst. Er is ook goed nieuws van dat front: er werden maar enkele vale pijlen gevonden en dat terwijl bijna alle individuen van die soort in de getroffen wateren overwinteren. Hoe deze soort de dans wist te ontspringen? Niemand die het weet! Leukste vondst tot nu toe? Een grote jager met een satellietzender op de rug, afkomstig van Shetland.

Niemand heeft de aanloop tot de Prestige-ellende zo goed samengevat als Karel Knip (NRC, 8 dec 2002): *'de 26 jaar oude in Japan gebouwde maar in Liberia geregistreerde olietanker die beheerd werd door een op de Bahama's gevestigde Griekse onderneming die haar in charter voer voor een in Zwitserland gevestigd Russisch bedrijf dat er olie van Letland mee naar Singapore wilde brengen, een tocht die voert langs de kust van Saoedie-Arabië en nog wat van die staten waar de olie eigenlijk voor niets uit de grond komt, maar ook, en erger, langs de kust van Spaans Galicië waar het schip helaas bij een beetje zeeegang pardoes in tweeën brak. Het was al de derde olietanker in vijftig jaar die voor die kust ten onder ging'*. Allemaal nog tot daar aan toe, want dergelijke praktijken zijn *common practice*, maar na de vorige klapper daar in de buurt, die van de Erika, had iedereen geleerd wat te doen: de lekkende tanker zo snel mogelijk naar een veilige haven laten slepen. De Fransen hadden dat nagelaten, met noodlottige gevolgen. De Spanjaarden bleken niets geleerd te hebben van de Erika en stonden erop dat het lekkende schip van hun kust werd weggesleept. Zo werden Erika en Prestige synoniem voor malafide nalatigheid van regeringen van Zuid-Europese kuststaten. Zie bijgaande plaatjes van de laatste minuten van de Erika (links) en de Prestige (rechts): zoek de verschillen!



Smit Internationale was paraat en wilde niets liever dan de *Prestige* naar binnen brengen, maar de Spaanse overheid voerde het bekende weg-is-wegbeleid. Niet dus. Je zult maar Spaanse kustvisser zijn en zo'n overheid hebben. Of je zult maar zeevogel zijn. Onze eigen minister van V&W (de Boer) haaste zich al op 7 december vanuit Brussel te verklaren dat de Spaanse overheid alles had fout gedaan wat men maar fout kon doen. Nu heeft Nederland nogal wat boter op het hoofd, want Rotterdam is een mega-overslaghaven voor stookolie en wij willen die positie niet graag kwijt. Er is nu veel gepraat over het *uitfaseren* van enkelwandige tankers (en dat moet men zeker doen), maar je hoort niemand over de aanpak die Nederland voorstaat als er een Prestige-achtige tanker voor de Nederlandse kust dreigt te vergaan. Nederland heeft een rampensleper, de Waker, paraat liggen in Den Helder, maar wat zijn haar instructies? Een olie lekkende tanker een haven binnen slepen, of toch maar richting Doggersbank? We vroegen het aan: Noordzeeloket@dnz.rws.minvenw.nl en kregen keurig antwoord van Rijkswaterstaat. Het blijkt echter dat Nederland geen draaiboek heeft klaarliggen voor het geval dat we geconfronteerd worden met een lekkende olietanker in onze wateren. Er zal naar bevind van zaken worden gehandeld en er is veel overleg nodig voordat ooit een dergelijk schip naar binnen zal worden gesleept. Lokale autoriteiten zitten niet te wachten op een compleet vervuilde haven en hebben het hier voor het zeggen, totdat de minister hen *overruled*. Nederland is dus in principe wel in staat om een dreigende olieramp te beperken tot één haven, maar het zal een proces zijn dat over vele schijven loopt en de kans lijkt groot dat het dan te laat is. In Groot Brittannië is dit anders geregeld. Daar wordt een (dreigende) olieramp in handen gelegd van één niet-politieke persoon (een ambtenaar van Binnenlandse Zaken) die min of meer *carte blanche* krijgt om het probleem op te lossen (dat wil zeggen: verontreiniging te voorkomen). Wat Nederland ook niet doet is speciaal rekening houden (bijvoorbeeld bij oliebestrijding) met bijzondere, vogelrijke gebieden. Er is geen extra inzet om olievlekken weg te houden uit bijvoorbeeld de Waddenzee, de Voordelta of de kuststrook boven de waddeneilanden, waar grote concentraties kwetsbare vogels zitten. Sterker nog, de Nederlandse overheid lijkt er bijna per definitie van uit te gaan dat het 'zo'n vaart niet zal lopen'. Berucht en indicatief is inmiddels de uitspraak van een Rijkswaterstater in Zeeland (NRC, 29 januari 2003) die, staande tussen honderden aanspoelende olievogels durfde te beweren dat hij hoopte dat de wind zou draaien zodat de olie terug naar zee zou spoelen. Een andere wakkere overheidsdienaar wist te vertellen dat olie afkomstig van de de *Assie Eurolink* die 25 januari net iets ten noorden het Friese Front zonk, weinig milieuschade zou opleveren (Volkskrant, 28 januari 2003). Geloof NOOIT een voorlichter: dit gebied zit in de winter vol kwetsbare zeekoeten en alken, zo heeft de eigen meetdienst van Rijkswaterstaat (RIKZ Middelburg) uitgebreid en overtuigend gerapporteerd.

Inmiddels zitten we met grensoverschrijdende olierampen in Spanje/Frankrijk (de teller gaat richting 20.000 geregistreerde slachtoffers voor de *Prestige*), en in Frankrijk/België/Nederland (een zelfde aantal voor de *Tricolor*), terwijl er ook nog een incident gaande is ten noorden van de wadden (volslagen onbekende aantallen slachtoffers van de *Assie Eurolink*). Olievogels van Spanje tot op Schiermonnikoog! Commentaar op de Prestige-aanpak is er volop geweest. Nog onduidelijk is waarom het maanden moet duren voordat de bunkerolie van de *Tricolor* uit dat schip, waar je bij laagwater op kunt *staan*, gehaald is. Saillant detail: de Voordelta, waar de olie van de *Tricolor* doorheen gedreven is, is een gebied dat is aangemeld onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. Nog zo'n detail: de olie uit de ruimen van de *Prestige* was bedoeld als brandstof voor de motoren van grote zeeschepen. Zeeschepen als de *Tricolor*. De ervaring opgedaan tijdens dissecties in Spanje kon dan ook naadloos worden toegepast op de vogels die in Zeeland strandden. De olie uit de *Assie Eurolink* lijkt inmiddels ver genoeg zuidwaarts te zijn verplaatst om onze laatste concentratie zee-eenden (40.000 exemplaren volgens de laatste vliegtuigtellingen) in de kustwateren van Terschelling en Ameland te hebben bereikt. We 'hopen' ook uit deze regio binnenkort vogels voor onderzoek te mogen ontvangen. Besmeurde zee-eenden klimmen inmiddels bij vele tientallen tegelijk de stranden op en wat er onderweg met alken en zeekoeten is gebeurd laat zich alleen maar raden (ook van die soorten komen overlevenden aan land (<http://www.fugelpits.nl>)). Ook de kustwateren benoorden de wadden zijn aangemeld onder de Vogelrichtlijn. Meer dan deze papieren actie lijkt er voorlopig niet in te zitten, voor onze *speciale beschermingszones op zee* Over de getroffen zee-eenden is nog weinig bekend. Over de slachtoffers in Zeeland wel: dit zijn in hoofdzaak zeekoeten, alken en enkele futen en roodkeelduikers, merendeels volwassen vogels in uitstekende conditie, het meest 'waardevolle' deel van de populatie dus. Veel steltlopers, waaronder opvallende aantallen paarse strandlopers, zijn besmeurd maar nog levend gezien, evenals veel meeuwen. Er zal nog veel 'nasterfte' zijn, waarvan maar weinig vogels gevonden en geregistreerd zullen worden. Het is altijd erger dan het lijkt. *Up-to-date* informatie kunt u vinden op de *site* van Kees Camphuysen / NZG:

<http://home.planet.nl/~camphuys/TriColore.html>.

Hier zijn ook *links* te vinden naar de sites die de situatie in België volgen.

Alleen voor de Prestige in Spanje en voor de Tricolor (Fr-Be-Nl) zijn (voorlopige) cijfers beschikbaar over aantallen olieslachtoffers. Beide rampen zijn in dit opzicht volstrekt vergelijkbaar: begin februari zijn er bij beide tegen de 20.000 slachtoffers geregistreerd. Beide rampen treffen het topsegment van zeevogelpopulaties: de ervaren broedvogels. In Spanje werden de plaatselijke (inmiddels zeer zeldzame) ondersoort van de zeekoet en de broedpopulatie van de lokale kuifaalscholvers zwaar getroffen. Effecten op die populaties kunnen komend voorjaar meteen worden vastgesteld (uitgestorven respectievelijk gedecimeerd). Daarnaast werden grote aantallen volwassen papegaaiduikers en juveniele alken gedood. Gevonden ringen laten zien dat deze afkomstig waren uit een groot areaal aan broedgebieden, waardoor deze verliezen waarschijnlijk niet meetbaar zullen zijn. De Tricolor trof vooral volwassen zeekoeten en alken, in topconditie. Waar deze broedvogels vandaan kwamen is vooralsnog onduidelijk en welke populatie(s) getroffen werd(en) dus ook. **MLF & CJC**

Zie ook:

Camphuysen C.J., Heubeck M., Cox S., Bao R., Humple D., Abraham C. & Sandoval A. 2003. The Prestige oil spill in Spain. *Atl. Seabirds* 4: 131-140.

De zwartste winter in *living memory* en het grote stilzwijgen

De winter 2002/2003 is zonder twijfel de meest desastreuze overwinteringsperiode voor de West-Europese zeevogels en nooit eerder werd een zo groot gedeelte van de kust bij herhaling zwaar vervuild.

- Op 19 november 2002 brak de olietanker *Prestige* voor de Spaanse noordwestkust en zonk met het grootste deel van zijn lading van 77.000 ton zware stookolie naar een diepte van 3500 m. Het wrak lekt nog voortdurend olie en zal voorlopig niet geborgen of afgedicht kunnen worden.
- In het weekend van 14/15 december 2002 zonk het Noorse vrachtschip *Tricolor* na een botsing met het containerschip *Kariba* en kwam in ondiep water op zijn kant te liggen. Na tot driemaal toe te zijn overvaren lekte het wrak sinds eind januari 2003 grote hoeveelheden zware stookolie.
- De *Spabunker 4* zonk op 21 januari 2003 en begon onmiddellijk olie te lekken. Hierover is niets meer in het nieuws verschenen, ofschoon het wrak nog steeds op de bodem ligt in 55 m diep water in de baai van Algeciras, voor de kust van Gibraltar.
- Op 25 januari zonk de *Assie Eurolink* (Wagenborg, Groningen) na een aanvaring met een Zweeds schip op enkele tientallen kilometers ten noorden van Terschelling. Het schip lekt olie maar tot dusverre is daarvan aan de kust weinig te merken omdat de wind de meeste olie in zee laat rondrijven.
- Op 6 februari 2003 splijt het dek van de juist volgeladen tanker *Arendal* open bij het verlaten van de Sullom Voe-terminal op de Shetlandeilanden. Omdat de autoriteiten op tijd ingrijpen kan het schip worden vastgelegd en leeggepompt. Wanneer dit enkele uren later was gebeurd, dan was het schip in zwaar weer voor de westkust van de Shetlands opengebarsten.
- Op 7 februari 2003 loopt de enkelwandige tanker *Acushnet* in het Kattegat aan de grond na een weigering van de kapitein om in de nauwe vaarweg een loods aan boord te nemen. Het schip is vooralsnog heel gebleven.

Dit lijstje van ongelukken en bijna-ongelukken is op het eerste gezicht weinigzeggend. Nooit eerder is er in West-Europa in vreedstijd zo veel catastrofaal misgegaan; het aantal *geregistreerde* olieslachtoffers loopt inmiddels in de tienduizenden en wordt nog dagelijks groter. Behalve dat er nooit eerder zoveel tegelijk misging is het internationale stilzwijgen hierover nooit zo opvallend geweest. SEO/Birdlife Spanje heeft met opvallende tegenzin de taak op zich genomen om de opvang en registratie van olieslachtoffers te coördineren. Dit was overigens pas na gillende ruzies met WWF en Greenpeace en na tussenkomst van buitenlandse vrijwilligers die dat gewoon zelf in Spanje kwamen organiseren! De media-aandacht is totaal verflauwd, ofschoon de werkelijke stranding van zeevogels pas maanden na het zinken van het schip werkelijk op gang kwam. De lokale kuifaalscholvers en zeekoeten mogen als uitgeroeid of ernstig gedecimeerd worden beschouwd.

De *Tricolor* richt enorme schade aan onder zeevogels in Het Kanaal. Werkelijk, we hebben geen precedent in dit gebied en de olievogelopvang in Frankrijk en België kon het begin februari absoluut niet bijhouden. Ook in Nederland en Zuidoost-Engeland komen honderden levende en duizenden dode olieslachtoffers op de kust. Vogelbescherming Nederland hult zich in een enorm stilzwijgen en wanneer de betrokkenen op 7 februari contact zoeken met de Royal Society for the Protection of Birds in Engeland (*Europe's largest wildlife conservation charity*, zoals zij zelf zeggen) blijkt de werknemer die zich speciaal met olieslachtoffers bezig houdt zelfs nog nooit van de *Tricolor* te hebben gehoord! Na enig aandringen is zij bereid om de olievogels 'na het weekend' (het is vrijdag) wel op de agenda van de volgende vergadering te plaatsen. Geld doneren, dat mag meteen wel! Niet alleen de natuurbeschermingsorganisaties laten de olierampen aan zich voorbij gaan, veel professionele zeevogelbiologen blijven zich verschansen in hun laboratoria en negeren verzoeken om hulp bij registratie, identificatie en dissecties van de talloze slachtoffers. Goedwillende, maar vaak onbekwame vrijwilligers nemen dit werk op zich, met minimale ondersteuning van deskundige ornithologen. Druk, druk, is het meest gehoorde argument. Zonder het werk van deze vrijwilligers zouden alle dode vogels ongeteld in containers gedumpt zijn en ja wat niet weet wat niet deert.

De vraag mag gesteld worden waar deze totale desinteresse vandaan komt. Terwijl vroegere rampen zoveel aandacht kregen dat er zelfs te veel vrijwilligers op de plaats des onheils door elkaar heen renden is nu het omgekeerde het geval. Laat maar doodgaan, wat dondert dat nou! Het schijnt de alles overheersende gedachte te zijn bij wat nu al het zwartste seizoen voor zeevogels in West-Europa genoemd mag worden. Liederen die de olievogels van het strand halen en zien hoe een totaal met teer overdekte alk er eigenlijk (niet) uitziet hoeven niet meer overtuigd te worden. In Spanje, in het wat geïsoleerde Galicië, liepen 200.000 kustbewoners te hoop in wat stellig de grootste demonstraties tegen de regering van de afgelopen tientallen jaren waren. Het heeft hier ternauwernood het nieuws gehaald. Toegespitste radioprogramma's doen de oliedrama's af in kort nieuws. Kranten volstaan met een enkel fotootje en plaatsen geen enkel artikel waarin de olievervuiling en de daarmee samenhangende vogelsterfte eens grondig wordt geanalyseerd. Zijn we moe geworden, of leven we tenslotte liever in een virtuele werkelijkheid? Wie het weet mag het zeggen.

Kees Camphuysen

<http://www.vliz.be/olieslachtoffers/index.php>

<http://www.seo.org/2002/prestige/>

<http://home.planet.nl/~camphuys/TriColore.html>

VERENIGINGSNIEUWS

Wilson's stormvogeltje: nieuwe (zeevogel)soort voor Nederland!

Wellicht heeft u het al in Dutch Birding gelezen: Pim Wolf, Mark Hoekstein, Johannes Luiten en Sander Lilipaly zagen tijdens het zeetrekten op Westkapelle op 7 november 2002 een Wilson's stormvogeltje. Het was bij WNW 6, helder, half bewolkt, lekker zonnig weer. De opgemaakte beschrijving is als volgt:

van 09.40-09.45 was de (zekere!) Wilson's voor de post te zien; hij heeft zelfs nog even gezwommen. De vogel werd ten noorden van het vuurtorentje (dus zéér ruim op tijd) door Sander ontdekt. Hij vloog vervolgens op een afstand van ongeveer 300 m uit de kust naar de waarnemers toe, draaide 100 m ten westen van het restaurant naar het westen en vloog vervolgens schuin van ons af in zuidwestelijke richting. Hierdoor konden we het beest onder alle hoeken en met prachtig licht bekijken. Hij bleef lang in beeld (minstens vier minuten) en verdween slechts af en toe kort tussen de golven. Ontdekt op c. 1.5 km, naderend tot op 400 meter en daarna ge-volgd tot hij weer op ongeveer 1 km was.

De belangrijkste waargenomen kenmerken zijn: poten voorbij de staart uitstekend (steeds samengevouwen gehouden, gele webjes niet gezien); grote witte stuit die tot op de onderstaart doorloopt en zelfs nog iets op de flank; geen donkere middenstuitbaan. Ondervleugel geheel donker (zeker geen stormvogeltjesbaan aanwezig); kleur als lichaam; bovenzvleugel direct opvallend donkerder dan vaaltje maar niet zo donker als bij stormvogeltje; kleine en middelste vleugeldekveren éénkleurig met de rug, aan de grote dekveren lichte toppen maar niet doorlopend tot aan de vleugelrand zoals bij vaaltje; vleugels afgerond, niet zo spits als vaaltje maar niet zo kort als bij stormvogeltje; opvallende korte 'arm'; vleugelvoorrand zonder hoek bij de pols, maar meer afgerond zoals bij gierzwaluw; staart geheel donker, breed en recht afgesneden (zowel in zij- als in achteraan-zicht goed te zien). Moeilijkst te beschrijven maar in eerste instantie het meest opvallend was de vliegwijze: de



vlucht was minder kantelend, niet keilend, en met meer kleine koerswijzigingen dan een vaaltje, dat overigens onder exact dezelfde omstandigheden precies dezelfde koers volgde; de vleugelslagen waren oppervlakkig en snel, vleugelslagfrequentie hoger dan van vaaltje (deed enigszins denken aan vleugelslag van mannetje sperwer), afgewisseld door korte glijpauzes.

Wilson's stormvogeltjes worden regelmatig bij Zuidwest-Ierland gezien (de pelagics trips die jaarlijks in de nazomer vanuit de Scilly-eilanden de zee op gaan zijn er beroemd om), maar Nederlandse zeetrekkeners moesten de soort tot nu toe ontberen. Kortom: **nieuw voor Nederland!**

Sander Lilipaly

Wilson's stormvogeltje, Antarctica, foto J.A. vanFraneker - Alterra

Zee-eenden eten ook Ensis

Eiders eten, naast de gebruikelijke prooien als mossel, kokkel, alikruik en *Spisula*, van tijd tot tijd ook *Ensis* (mesheften of zwaardscheden; voor een overzicht van het eiderdieet-voorover-bekend, zie Leopold *et al.* 2001). Het lijkt een ongebruikelijke en ongemakkelijke prooi, maar eiders kunnen zich als ware degenslikkers gedragen. In een Deense studie (Laursen *et al.* in prep.) aan geschoten eiders bleek *Ensis* soms 50% van de gegeten prooien uit te maken. Op het Nederlandse wad zijn ook eiders waargenomen die *Ensis*-schelpen tot geschatte lengtes van 12 cm inslikten (Leopold 2002) en in eiderpoep kun je tegenwoordig steeds vaker *Ensis*-fragmenten terugvinden. *Ensis*, met name de nieuwkomer *E. directus* (Amerikaanse zwaardschede, sinds 1979 in West-Europa; Swennen *et al.* 1985) komt zowel op het wad als in de Noordzeekustzone voor. Voor de Nederlandse stranden is de soort op veel plaatsen tegenwoordig het meest algemene schelpdier en daarmee in potentie een belangrijke voedselbron voor eider- en zee-eenden. Van het dieet van zee-eenden is, door hun voorkomen relatief ver op zee, veel minder bekend dan bij de eider; waarnemingen die het eten van *E. directus* door zee-eenden bevestigen waren er tot nu toe niet. Pim Wolf slaagde er recent in om directe waarnemingen te doen aan *Ensis*-etende grote en zwarte zee-eenden bij de Brouwersdam. Hij zag op op 8 januari 2002 vier vrouwtjes/onvolwassen grote zee-eenden een uur lang duiken en steeds met *Ensis* boven komen. De schelp-lengtes werden (in vergelijking met de koplengte van de eenden) geschat op 7 cm (4x), 8 cm (3x), 11 cm (6x), 12 cm (4x), 14 cm (9x) en 15 cm (2x). Op 15 november 2002 werd hier opnieuw een kwartier lang een vrouwtje grote zee-eend *Ensis* etend gezien: geschatte schelp-lengtes waren 10 cm (3x) en 15 cm (2x). Ook een zwarte zee-eend at daar die dag *Ensis*: drie exemplaren van 7-10 cm werden opgedoken.

In december 1996 strandde de *Sea Empress* in Carmarthen Bay, Wales en bij deze olieramp kwamen duizenden zwarte zee-eenden om. Vele werden inwendig onderzocht en hieruit kwam naar voren dat een andere, kleinere (c. 6 cm) mesheftsoort, *Pharus legumen*, een belangrijk onderdeel van het dieet vormde (Hughes *et al.* 1997). De onderzoekers vroegen zich af of de zee-eenden wellicht door olie vergiftigde mesheften te pakken hadden gekregen, omdat ze zich moeilijk konden voorstellen dat zee-eenden gezonde mesheften aan zouden kunnen. Met de directe waarnemingen aan gezonde, foeragerende eenden kunnen we nu vaststellen dat ze zich mogelijk vergisten, omdat zee-eenden in dit opzicht niet voor eiders onderdoen. Frans onderzoek (ook dáár schieten ze zee-eenden gewoon voor maagonderzoek) bevestigt dat grote zee-eenden tamelijk veel weer andere soorten *Ensis* eten (Aulert & Sylvand 1997), maar zwarte leken dit slechts mondjesmaat te doen. Vooral aan deze laatste soort, die in Nederland zeer talrijk voorkomt, valt dus nog veel te ontdekken. We willen dan ook graag maagonderzoek aan zee-eenden doen, maar we gaan ze er niet voor schieten. We wachten gewoon op de volgende olievlek! Het zal duidelijk zijn dat we vooral de olievlekken boven Ameland/Terschelling in de gaten houden: hier verblijven momenteel zo'n 40.000 zwarte en honderden grote zee-eenden. Tientallen meest levende olie-eenden zijn al het strand opgekomen; dode exemplaren worden zo veel mogelijk verzameld. Niemand hoopt op nog een olieramp, maar mochten ook de zee-eenden deze winter getroffen worden dan zullen we trachten er ook hier het beste van te maken.

Referenties

- Aulert C. & Sylvand B. 1997. Les Macreuses noires (*Melanitta nigra*) et brunes (*Melanitta fusca*) hivernant au large de Côtes du Calvados: relation entre le régime alimentaire et les peuplements macrozoobenthiques marins littoraux. *Écologie* 28: 107-117.
- Hughes B., Stewart B., Brown M. & Hearn R. 1997. Studies of Common Scoter *Melanitta nigra* killed during the Sea Empress oil spill. Countryside Council for Wales Final Report, No. FC 73-02-58, 68 pp.
- Leopold M.F., Kats R.K.H. & Ens B.J. 2001. Diet (preferences) of Common Eiders *Somateria mollissima*. Wadden Sea Newsletter 2000-1: 25-31.
- Leopold M.F. 2002. Eiders *Somateria mollissima* scavenging behind a lugworm boat. *J. Sea Res.* 47: 75-82.
- Swennen C., Leopold M.F. & Stock M. 1985. Notes on growth and behaviour of the American razor clam *Ensis directus* in the Wadden Sea and the predation on it by birds. *Helgoländer Meeresunters.* 39: 255-261.

Mardik Leopold en Pim Wolf

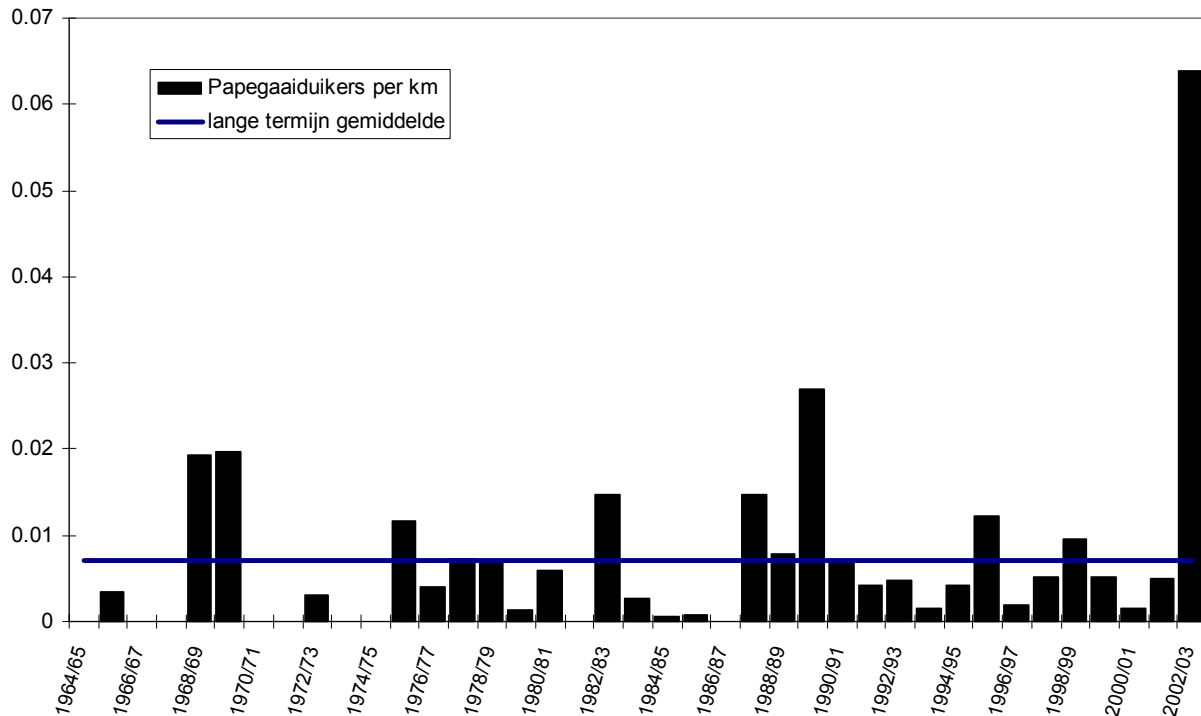
Zeevogelschedels op het web

Nog meer necrofielennieuws. Als 'notoire' verzamelaar van skeletten van zeevogels is Edward Soldaat uit Zeijen begonnen een website op te zetten over de schedels van zeevogels. De verzameling is nog niet compleet, want vooral gebaseerd op Edward's eigen vondsten, maar met foto's van soorten als bijvoorbeeld albatrossen, fregatvogels en pelikanen en de daarbij gegeven achtergrondinformatie is de site voor liefhebbers zeker een bezoekje waard (http://www.soldaat.com/edward/seabirds_skulls/). Edward zou graag van gedachten wisselen met geestverwanten (edward@soldaat.com). Misschien kunnen we op termijn een soortdeterminatiegids voor schedels of skeletdelen van vogels op de Nederlandse kust tegemoet zien?

NZG/NSO: twee opvallende strandingen

Los van de grote olierampen, waren er deze winter nog twee opvallende strandingen van zeevogels. Van november 2002 tot januari 2003 kwamen tussen Den Helder en Vlieland en wellicht nog verder naar het oosten 'zomaar' tientallen roodkeelduikers met olie aan land. Ze hadden allemaal zware stookolie op buik en/of flank en veel van deze vogels hadden wijting van zo'n 20 cm lengte als galgenmaal gehad. Wijting van die maat was er deze winter in overvloed en de duikers aten er blijkbaar goed van. Opvallend was het aantal (veel meer dan gebruikelijk), de grote eenvormigheid (zelfde olie, dieet), het vrij lokale voorkomen (ten zuiden van Den Helder werd er in Noord-Holland niet één gevonden) en de relatieve schaarste aan andere olievogels daar. Hoe kan een olievlek alleen roodkeelduikers treffen?

De andere opvallende stranding is wellicht nog gaande. In de nasleep van de Tricolor spoelen opeens in heel Nederland verse en merendeels schone, magere papegaaiduikers, kleine alken en alken aan. Een heel



andere groep vogels dan die getroffen werd door de Tricolor en afkomstig uit een ander gebied (verder op zee, noordelijker, maar aanspoelend over een enorm gebied). We houden het voorlopig op stormslachtoffers. Zo veel mogelijk papegaaiduikers en kleine alken worden verzameld voor nader onderzoek. Kees Camphuysen laat op zijn website zien (bovenstaand plaatje is daar van overgenomen) hoe bijzonder de stranding van de papegaaiduikers is. Ook de kleine alken zijn buitengewoon talrijk voor de tijd van het jaar (zie kleine-alken-special Sula 10, 1996).

Meer papier voor de Waddenzee? Nú door IMO aangewezen als Particularly Sensitive Sea Area (PSSA)

Het Marine Environment Protection Committee (MEPC) van de International Maritime Organization (IMO), de VN organisatie voor regulering van scheepvaart op wereldniveau, heeft in haar vergadering van 7-11 oktober 2002 in Londen besloten om grote delen van de Nederlandse, Duitse en Deense Waddenzee aan te wijzen als Particularly Sensitive Sea Area (PSSA). Vorig jaar kwamen de drie landen overeen om deze aanwijzing aan te vragen en de aanvraag is nu gehonoreerd. Een PSSA is een gebied dat speciale bescherming nodig heeft van het de IMO vanwege het belang van het gebied voor erkende ecologische, sociaal-economische of wetenschappelijke redenen en dat mogelijk kwetsbaar is voor schade veroorzaakt door internationale maritieme activiteiten. Omdat de Waddenzee al onder een strikt beschermingsregime valt, zal de aanwijzing niet tot extra maatregelen leiden. De aanwijzing is een erkenning van de Waddenzee als een uniek natuurgebied en van de maatregelen die door de Waddenzeelands worden genomen om het gebied te beschermen.

Informatie: www.waddensea-secretariat.org/tgc/pssa/pssa-designation.html

Zeetrekellingen augustus t/m november 2002

Gegevens voor dit overzicht zijn afkomstig van de regelmatig bezette posten Scheveningen (Schev) en Camperduin (Hbz), en van de minder regelmatig bezette posten Westkapelle (Weka), Noordwijk, Langevelderslag (LVS), Bloemendaal (Bloem) en Huisduinen (Huis).

De besproken periode was de trek van eenden over het algemeen matig, maar 61 langs Texel vliegende ijseenden (4 okt) zijn het vermelden waard. Een maand later werd leuke trek van diverse soorten gezien; bijvoorbeeld 190 en 129 brilduikers zuid te Schev en LVS op de 3e. Deze dag werden op beide telposten voor Zuid-Hollandse begrippen ook grote aantallen wintertalingen gezien, respectievelijk 694 en 629 zuid. Eveneens te Schev werd op 19 en 20 okt gevarieerde trek van ganzen gezien, met op de 20e onder andere 2408 grauwe, 578 brand- en een roodhalsgans naar zuid.

De eiders die de laatste jaren op zee voor Camperduin overwinterden moesten hun heil elders zoeken. De aanwezige spisula-banken verdwenen (deels?) door zandopspuitingen op het strand, door visserij en door natuurlijke sterfte. Het aantal langsvliegende eiders was dan ook relatief laag, met als beste dag: 26 november 2510 Z, 462 N. Op deze dag vlogen te Hbz tevens 1928 zilvermeeuwen naar zuid. Drie dagen later was de beste duikerdag dit najaar hier een feit: 519 Z, 12 N. Ook elders werd eind november op diverse dagen leuke duikertrek gezien, maar de aantallen waren lager dan te Hbz.

Noordse pijlstormvogels waren schaars. De meeste vogels werden in oktober gezien. Deze maand werden ook nog 3 vale pijlen gemeld te Weka (2) en Hbz (1). Verder werd deze soort in september (LVS 2) en in augustus (Hbz 3) gezien. Grauwe pijlen verschenen regelmatig voor de kust. Op 31 augustus werden op Ameland minstens 355 individuen gezien, de een-na beste dag in de CvZ-geschiedenis. De beste dag stamt overigens ook van dit eiland (515 op 15 sep 1978). Tussen 4 en 6 oktober werden tientallen grauwe pijlen gezien, met name op de Wadden en in het zuiden des lands. Beste dag in deze periode was 5 oktober: Weka 135 Z, 4 N, Schev 48 Z, 5 N, Texel 40, Terschelling 55. De aantallen op de tussenliggende telposten staan hiermee in schril contrast, getuige het aantal te Hbz (5Z, 1N) en het ontbreken te Bloem.

Vale stormvogeltjes waren schaars maar de zeer zware westerstorm op 27 oktober leverde verschillende stormvogeltjes op: Bloem (26 & 27 okt 1 N), Schev (28 okt 1 Z) & Hbz (28 okt 5 N). Ruim een week later (7 nov) vloog de klapper van dit najaar langs Weka: een Wilsons stormvogeltje (zie elders in deze nieuwsbrief).

Kleine jagers hadden op Shetland een slecht broedseizoen, ongetwijfeld oorzaak van de lage aantallen in Nederland. Dagtotalen kwamen bij hoge uitzondering boven de tien vogels. Beste dag was 22 september: 25 Z, 6 N te Weka. Hier passeerden deze dag tevens zes kleinste jagers. Elders langs de Hollandse en Waddenkust werd gedurende de gehele periode een handjevol vogels gezien. Vanaf oktober werden grote jagers regelmatig gezien met als beste dagen de 26e (21 Huis) en de 27e (29 N Bloem).

Vanaf half oktober waren dwergmeeuwen regelmatige verschijningen. Begin november werden te Schev en Weka enkele dagen meer dan duizend vogels geteld met als beste dag: 7 november Weka nov 2241 Z, 8 N. In deze periode werd te Weka nog een handvol vorkstaartmeeuwen gemeld. De laatste juveniele vogels passeerden 9 november: Weka (2) en Bloem (1). De meeste sterns waren schaars, al werden 10 augustus te Hbz 942 grote sterns zuid en 677 noord geteld. Opmerkelijk is de melding van een adulte brilstern op 17 augustus te Huis.

Ook verplaatsingen van alkachtigen waren beperkt. Beste dag was 17 oktober: Hbz 444 N. Vanaf 21 september (Hbz 1 Z) werd een tiental papegaaiduikers gezien, op één na (19 okt LVS) alle te Hbz. Op deze post werden ook zwarte zeekoeten gezien (20 okt & 19 nov). 26 oktober vloog een adult winterkleed langs Bloem.

Bruinvissen tenslotte werden vanaf half november regelmatig langs de gehele kust gezien, al waren er ook enkele oktoberwaarnemingen.

Informatie van: Jelle van Dijk, Fred Geldermans, Amon Gouw, Nick van der Ham, trektellersnet trektellers@yahoo.com en de websites van Westkapelle <http://www.birdingzeeland.nl/>, Scheveningen <http://www.vwgdenhaag.nl/> en Langevelderslag <http://www.vwgzkl.nl/parnassia/>. Leuke waarnemingen aub eens per vier maanden doorgeven aan: Steve Geelhoed, Leon.Springerlaan 300, 2033 TH Haarlem, E-mail steve.geelhoed@planet.nl. Inge vulde uurkaarten opsturen naar het CvZ-archief, antwoordnummer 817, 8200 WB Lelystad. Ingevoerde gegevens kunnen hier ook op flop heen gestuurd worden, of per E-mail naar kees.camphuysen@wxs.nl **Steve Geelhoed NZG-CvZ**

Steltlopers, de Banc d'Arguin en Nederland: zee trekwaarnemingen gevraagd

Veel steltlopers die in het voor- en najaar gebruik maken van de Waddenzee overwinteren in Afrika. De Banc d'Arguin in Mauretanië is een van de belangrijkste overwinteringsplekken: er overwinteren ruwweg twee miljoen steltlopers. Ook in andere Afrikaanse landen overwinteren echter nog honderdduizenden vogels, tot in Zuid-Afrika aan toe. Met name tijdens de voorjaarstrek is bij de juiste weersomstandigheden een groot deel van deze steltlopers bij ons langsvliegend te bewonderen.

In de tweede helft van de jaren 1980 is op de Banc d'Arguin onderzoek gedaan aan de *timing* van vertrekkende steltlopers in relatie tot aankomst in de Nederlandse Waddenzee (zie Ardea 78 (1/2), 1990). Er zijn aanwijzingen dat er de laatste jaren verandering is opgetreden in deze timing, van in ieder geval rosse grutto's: deze lijken tegenwoordig in het voorjaar eerder in Nederland aan te komen dan in de jaren 1980 het geval was. Zonder nu direct te gaan speculeren over het waarom hiervan is het interessant om de wegtrek in West-Afrika en daarmee verbonden, de trek langs onze kustlijn, goed te blijven volgen en te bezien hoe deze verloopt en of bijvoorbeeld de groepssamenstelling nog gelijk is aan die van 20 jaar geleden. In het voorjaar van 2003 gaat er opnieuw een expeditie naar Mauretanië: de Schweizerische Vogelwarte in Sempach heeft er deze winter al een doelvolgradar opgesteld om van 1 maart tot 15 mei onder leiding van dr. Bruno Bruderer wegtrekkende steltlopers te bekijken. Op radarbeelden kunnen vogels echter niet gedetermineerd worden en daarom zijn er ook waarnemers aanwezig. Voor de zee trekwaarnemers zou dit een extra stimulans kunnen zijn om vanaf half april lekker veel te gaan zee trek tellen. We kunnen hiermee een belangrijke bijdrage leveren aan de brandende onderzoeksvragen.

GOK

RECENTE PUBLICATIES

Rob Lewis (2002) Veldgids Flora en Fauna van de zee. Stichting KNNV Uitgeverij, Utrecht. 320pp. ISBN 90 5011 153 X; € 27,95..

Onder het kopje 'Speuren langs de vloedlijn' kondigde de KNNV de uitgave aan van een *Veldgids Flora en Fauna van de zee*. Omdat veel langs de vloedlijn speurende NZG-leden ook interesse hebben voor andere vormen van zeeleven hebben we snel een recensie-exemplaar aangevraagd.

De eerste indruk van het boek is alleraardigst: zo'n 250 algemene soorten wieren, sponzen, anemo-nen, kwallen, wormen, krabben, weekdieren, mosdiertjes, zakpijpen, en vissen worden ieder op een fraaie kleurenfoto afgebeeld, met daarnaast een korte beschrijving, een verspreidingskaart voor de Noordzee en een biotoopschema. Wel wordt snel duidelijk dat het boekje voornamelijk is gericht op speuren 'onder de vloedlijn' als een allereerste kennismaking voor amateurduikers dicht langs strand of dijk. Op dat niveau en voor die categorie gebruikers is het boekje zeker geslaagd, hoewel het boekje niet mee het water in kan.

Voor de iets gevorderde zoute natuurminnaar aan de droge kant van de vloedlijn schiet de veldgids echter snel tekort. Er is bewust gekozen voor het weglaten van determinatietabellen of lijsten van niet afgebeelde soorten, zodat er altijd twijfel blijft over de determinatie. Opmerkelijk is dat de literatuurlijst wel een aantal specialistische determinatiewerken noemt van afzonderlijke plant- en diergroepen, maar niet de 'eigen' KNNV Veldgids No. 2, het *Zeeboek – determinatietabellen voor flora en fauna van de Nederlandse Kust* van E. de Ruijter & A Schoenmaker; waarvan de 4e druk uit 1995 volgens internetinformatie nog verkrijgbaar is (€ 9,95). Dat is een uitstekende tussenstap tussen een eerste attractief plaatjesboek en de zware echte vakliteratuur.

Deze *Veldgids* versterkt onbewust het beeld dat de Noordzee buiten de kustlijn weinig interessant zou zijn. Niet alleen zijn verspreidingskaartjes alleen langs kusten ingekleurd, ook in de tekst wordt de Noordzee beschreven als een ondiepe 'uitgebreide zandvlakte met hier en daar een wat slibbiger gedeelte' waarin slechts boorplatforms en scheepswrakken rijker leven zouden herbergen. De Noordzee, ook het Nederlandse deel, kent echter ook natuurlijke stenige bodems (Klaverbank), had vroeger uitgebreide oesterbanken, en kent een scala van andere ecologische variaties als gevolg van diepteverschillen, watermassa's en frontgebieden. Voor de bescherming van de Noordzee is het van belang dat juist het beginnende publiek kennis neemt van de rijkdom en variatie aan leven in die schijnbaar grauwe watermassa verder van de kust. Misschien dat een volgende druk van de attractief uitgegeven veldgids daaraan wat aandacht kan geven.

Aanschaf van de nieuwe veldgids is een goed idee voor degene die nog geen kennis heeft van het bestaan van - laat staan van de pracht van - poliepen, zakpijpen, sponzen of keverslakken in onze zoute wateren, maar de aldus geïnteresseerd geraakte strandwandelaar is gewaarschuwd dat daarna de aanschaf van bijvoorbeeld het *Zeeboek* al snel onvermijdelijk is.

JAF

SOVON Vogelonderzoek Nederland (2002). Nederlandse Fauna deel 5: Atlas van de Nederlandse Broedvogels – verspreiding, aantallen, verandering. Naturalis / KNNV-Uitgeverij / EIS Nederland. Leiden. 584pp. ISBN 90 5011 161 0; Prijs € 62,50 (SOVON-leden € 55,-)

Met de tomeloze inzet van heel veel vrijwilligers heeft SOVON de klus geklaard. De nieuwe broedvogelatlas is uit! Een dikke, fraai uitgevoerde pil boordevol informatie. De atlas is gebaseerd op waarnemingen uit de jaren 1998-2000 en is de opvolger van SOVON's eerste broedvogelatlas over de jaren 1978-83. De voor iedere soort gemaakte analyse van veranderingen over de afgelopen 25 jaar verheft dit werk ver boven het niveau van een gewone atlas. Van 218 soorten inclusief 'exoten' wordt een complete bespreking gegeven met een algemene inleiding, een broedzekerheidskaart, relatieve veranderingen ('veranderingskaarten en of indexgrafieken) en schattingen van aantallen broedparen, al dan niet met kaarten van relatieve dichtheden of absolute aantallen. De resterende 65 voornamelijk onzekere of al voor 1978 verdwenen broedvogels worden ieder kort besproken. De onderliggende datasets en verwerkingsmethodes worden in de inleiding en gedetailleerde bijlages goed uitgelegd, en pas dan realiseer je je de gigantische hoeveelheid werk die is verzet.

Algemene trends in de Nederlandse vogelbevolking worden in een apart hoofdstuk besproken. In de pers is de groei van het aantal soorten en soms het aantal individuen vaak afgespiegeld als 'het gaat goed met de Nederlandse vogels', maar de besprekingen in het boek maken duidelijk dat we in Nederland sommige landschapstypen en de daarbij behorende fauna steeds verder zien verdwijnen; en terecht wordt dan ook opgemerkt dat kwantiteit niet met kwaliteit moet worden verward.

Het blijft boeiend om zelf door het boek te bladeren en eigen verklaringen te zoeken voor bepaalde snelle veranderingen. Een heerlijk naslagwerk en tegelijk een puzzelboek dat goed up-to-date is met bijvoorbeeld het recente broeden van Kraanvogel en van natuurlijk de Drieteenmeeuwen op een offshore-eiland. Plezierig is ook het gebruik van hoofdletters in de soortnamen. Er is niet is toegegeven aan de trend om bijvoorbeeld de Kleine Mantelmeeuw te degraderen tot een ongedefinieerde 'kleine mantelmeeuw' (al kan je betwisten of dat ook voor de besproken soorten als 'Soepgans' en 'Kip' zou moeten gelden).

Is er dan niets aan te merken op de atlas? Jawel, de pentekeningen bij de soorten verschillen nogal wat van stijl en vooral NZG leden zullen niet achteroverslaan van die van de meeuwen. En dan natuurlijk de prijs: voor een boek dat met zoveel vrijwilligerswerk tot stand is gekomen en waarbij zoveel sponsororganisaties zijn betrokken zou een bescheidener winkelprijs mogelijk moeten zijn! In ieder geval kan SOVON de NZG alvast noteren als 'soortsponsor' in de volgende atlas voor Drieteenmeeuw, en wie weet toch ook ooit nog de Noordse Stormvogel.

JAF

Versluys M., Schut D. & IJnsen J.N. 2002. Schaarse vogels in Fryslân. SOVON District 2 (Fryslân) en Fryske Feriening foar Fjildbiology, Heerenveen, 221pp. Verkrijgbaar door storting van € 14,- op bankrekening 29.62.62.838 tnv penningmeester FFF, de Warring 31, Heerenveen, onder vermelding van naam, adres, postcode en woonplaats.

Zeldzame en schaarse vogels hebben bij veldornithologen altijd al van een bovengemiddelde belangstelling mogen genieten. Deze aandacht komt tot uitdrukking in een naar verhouding groot aantal publicaties: het bijzondere intrigeert nu eenmaal meer dan het gewone. Het hier besproken boek behandelt 'de krenten in de pap' in de jaren 1989-98 voor de provincie Friesland inclusief de Friese Waddeneilanden (Vlieland-Schiermonnikoog). Inleidende hoofdstukken bespreken de gevolgde methode, het materiaal en de vogelrijkdom in achttien Belangrijke Vogelgebieden in Friesland (hoofdstuk 2). Het voorkomen van schaarse soorten wordt in verband gebracht met de overheersende windrichting (hoofdstuk 3). De rest van het boek, ruim 150 pagina's, bestaat uit soortbesprekingen, bestaande uit een inleiding (het verspreidingsgebied en het voorkomen in Nederland), een opsomming van de gevallen in 1989-98 met een verspreidingskaart en een diagram van het seizoenspatroon, en een vergelijking met het voorkomen in Friesland voor 1989 op grond van de literatuur. Het hele boek is geïllustreerd met attractieve pentekeningen en katernen met prachtige kleurenfoto's.

De gegevens zijn met zorg verwerkt, al is het niet helemaal duidelijk hoe kritisch de waarnemingen zijn beoordeeld. Het geschetste beeld past echter naadloos in recent gepubliceerde landelijke overzichten en hierin schuilt meteen de makke van dit boek: wat voegt het eigenlijk toe? De kaartjes geven de plaats van waarneming weer, maar in plaats van een simpele contour van de provincie zou een vereenvoudigde habitatkaart als ondergrond het geheel veel inzichtelijker hebben gemaakt. Zelfs de Friese meren zijn niet op de kaartjes ingetekend. De achttien Belangrijke Vogelgebieden waaraan de gegevens wel worden opgehangen zijn niet veel meer dan arbitraire begrenzingen, waarvan de benaming suggereert dat de rest van de provincie van geringere betekenis is, en dat is maar de vraag. Ronduit hinderlijk, maar vermoedelijk onvermijdelijk omdat het

SOVON BSP-project hieraan nu eenmaal geen aandacht schenkt, is het gebrek aan informatie over bijvoorbeeld de leeftijd van de waargenomen vogels. Vogels zijn getallen geworden, wellicht omdat het toevoegen van meer specifieke informatie in grote databestanden als te veel rompslomp wordt gezien. Toch devalueren de besprekingen van (pakweg) kuifaalscholver en zeearend enorm, wanneer de lezer zelfs geen inzicht wordt verschaft in de leeftijd ervan. Hoe verhoudt de verspreiding van die kuifaalscholver zich tot de veel algemenere aalscholver? Het is een type vraag waar de auteurs niet aan toe zijn gekomen en dat is jammer. Wat resteert is een prachtig boekje, een waardevolle set gegevens, maar een incomplete uitwerking, waardoor de gegevens niet tot hun recht komen. Schaarse vogels zijn hartstikke leuk om te zien, in dit boekje kun je vinden hoe (on-) gewoon je waarneming in Friesland is, maar het biedt geen houvast of een context waardoor we meer over deze vogels leren.

CJC

Nieuwe Noordzee Nieuwsbrief: digitaal over de duinen, de kust en de zee: nieuwsbrief@kustenzee.nl

Aanmelding: Nieuwe abonnees zijn van harte welkom! E-mail naar nieuwsbrief@kustenzee.nl en vermeld 'aanmelding' bij het onderwerp. Redactie: John van Vliet (Stichting Duinbehoud), Arnoud van der Meulen, Albert Salman, Hanneke Mesters (Kustvereniging EUCC). De redactie van KustMail behoudt zich het recht voor, om berichten te selecteren en te bewerken. Inleveren inhoud voor Kustmail nr. 6: voor 15 november 2002.

GERINGDE ZEEVOGELS

Zeekoet T21827. Geringd als volgroeide vogel Canna, Schotland, op 30 juni 1985. Dood gevonden (met gebroken vleugel, zonder olie) op 12 februari 2002 op het strand van Ouddorp (ZH) door Dook Vlucht. De vogel werd minimaal 17 ½ jaar oud.

Kleine mantelmeeuw (Cempa) M10216. Geringd 25 januari 1992 te Chinicato, Faro, Portugal; afgelezen 5 november 1999 te Westkapelle door Pim Wolf.

Grote jager SW7 HT85982. Uw redacteur was 'life' getuige van de vondst/vangst van een levende, geringde grote jager op het strand van Terschelling door Hessel Wiegman. Hessel was 's nachts per jeep uitgerukt om zo veel mogelijk zee-eenden-met-olie te vangen en wij wilden wel eens weten hoe erg het daar was. Ons telefoongesprek werd ruw onderbroken door: 'wat is dat? Jager! Met een ring!' Het ringnummer werd meteen voorgelezen en doorgegeven aan Bob Furness, dé ringer van deze soort. Per kerende e-mail kwam de uitslag: geringd als pul op Foula, op 8 juli 2000. Furness verbaast zich over het zó noordelijk overwinteren van een nog zo jonge vogel; een geval apart dus. De vogel is overgebracht naar de Fugelpits in Anjum.

Zwarte zee-eend LONDON GF69040. Geringde zee-eenden zijn zeer zeldzaam. Met dank aan alle olielozers: een levend exemplaar werd op Ecomare-Texel binnengebracht. Herkomst wordt nog uitgezocht.

De eerste grote golf Tricolor-olievogels die in Zeeland aanspoelde bestond in meerderheid uit zeekoeten. Merkwaardig genoeg zaten daar slechts twee geringde tussen, een met een **Britse ring** (gevonden te Domburg, 31 januari, later uit een grote hoop gevestigd door Pim Wolf) en één met een **Franse ring** (Schouwen, 30 januari, Simon Hart). In de nasleep (?) van de Tricolor-olieramp werden meer **Britse ringen** gevonden. Simon Hart vond op 4 februari op Schouwen een juveniele alk met een Britse ring; een dag later vond Simon Hart samen met Jan de Korte een juveniele zeekoet met een Britse ring (**M96372**) bij Renesse; op 6 en op 7 februari 2003 vonden Jaap van der Hiele en Sander Lilipaly op Noord-Walcheren ieder een **zeekoet** met een Britse ring (**T54641 en GJ 07109**). Op 7 februari werd nog een derde BTO-**zeekoet** gevonden, die levend naar de opvang van de Mikke werd gebracht (**X36487**); op 9 februari vond Thea Haak bij het zuiderhoofd van Westkapelle een Britse zeekoet (X85366) en de voorlopig laatste in GB geringde vogel werd –alweer– gevonden door Simon Hart, tussen de Brouwersdam en de vuurtoren van Haamstede: een alk (**M91965**). Bij de eerste grote golf vogels leken er dus relatief weinig geringde slachtoffers te zijn gevonden. Later werden er vooral vogels met Britse ringen gevonden. De eerste golf olievogels was vermoedelijk uit Belgische wateren afkomstig, vogels die later in de olie terecht kwamen en in Zeeland strandden kwamen waarschijnlijk meer uit de Nederlandse Voordelta. Kan het zo zijn dat in Belgische wateren zeekoeten overwinteren met een andere herkomst (meer uit Frankrijk?) dan in de wateren voor de Nederlandse kust?